

KA-5156-57 Seat No. _____

B. A. (Sem. V) Examination

November / December - 2014

Sanskrit : Paper CC - 510

(Core Comp. (Main)) (Optional)

१. कुमारसंभव समीक्षात्मक अध्ययन (सर्ग १थीप) - (निबंध)
(छंदो (नियत), नियत निबंधो)
२. (१) अमरुशतकम् - श्लोक १-५०, (२) अचूसन्धिप्रकरणम् ।

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

१. कुमारसंभव समीक्षात्मक अध्ययन (सर्ग १थीप) - (निबंध)
(छंदो (नियत), नियत निबंधो)

१ महाकाव्यना लक्षणो जशावी, 'कुमारसंभव'नु महाकाव्य तरीके
भूल्यांकन करो. १४

अथवा

१ 'कुमारसंभव'ना त्रीज सर्ग (मदनदहन)नु रसदर्शन करो. १४

२ कुमारसंभवना पांचमां सर्गनु रसदर्शन करो. १४

अथवा

२ काविदासनी काव्यशैली यर्षो. १४

- ૩ નીચેનામાંથી કોઈ પણ એક વિષય પર નિબંધ લખો. ૧૪
- (૧) આદિકાવ્ય રામાયણ
- (૨) વૈદિક ધર્મનું સ્વરૂપ.
- ૪ નીચેનામાંથી કોઈ પણ બે ટૂંકનોંધ લખો. ૧૪
- (૧) કાલિદાસની કૃતિઓ
- (૨) 'કુમારસંભવ' શીર્ષક
- (૩) વસન્તતિલકા છંદનું લક્ષણ, બંધારણ અને ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.
- (૪) મન્દાક્રાન્તા છંદનું લક્ષણ, બંધારણ અને ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.
- ૫ નીચેના પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યોમાં ઉત્તર આપો. (કોઈ પણ સાત) ૧૪
- (૧) કુમારસંભવના પ્રથમ પાંચ સર્ગના નામ આપો.
- (૨) કુમારસંભવના કુલ કેટલા સર્ગો માનવામાં આવે છે ?
- (૩) કુમારસંભવના પ્રથમ સર્ગનો વર્ણવ વિષય જણાવો.
- (૪) પાર્વતી 'ઉમા' કેમ કહેવાઈ ?
- (૫) દંતકથા મુજબ કાલિદાસે ગણિકાને ઘરે કયા શ્લોકની સમસ્યાપૂર્તિ કરી હતી ?
- (૬) ઉપમા કાલિદાસસ્ય...। શ્લોકની પૂર્તિ કરો.
- (૭) કામદેવને 'પુષ્પધન્વા' શા માટે કહે છે ?
- (૮) તારકાસુરના વધ માટે દેવોને કોણે અને કયો ઉપાય બતાવ્યો ?
- (૯) કાલિદાસના રૂપકોના નામ આપો.
- (૧૦) મેઘદૂતના આધારે કાલિદાસની જન્મભૂમિ ક્યાં માની શકાય ?

२. (१) अमरुशतकम् - श्लोक १-५०, (२) अचूसन्धिप्रकरणम् ।

१ गभे ते आर श्लोकोनो अनुवाह करो.

१४

(१) याताः किं न मिलन्ति सुन्दरि ! पुनश्चिन्ता त्वया मत्कृते
नो कार्या नितरां कृशासि कथयत्येवं सबाष्पे मयि ।
लज्जामन्धरतारकेण निपतत्पीताश्रुणा चक्षुषा
दृष्ट्वा मां हसितेन भाविमरणोत्साहस्तया सूचितः ॥

(२) एकस्मिज्शयने पराङ्मुखतया वीतोत्तरं ताम्यतो -
रन्योन्यं हृदयस्थितेऽप्यनुनये संरक्षतोर्गौरवम् ।
दंपत्योः शनकैरपाङ्गवलनान्मिश्रीभवच्चक्षुषो-
र्भग्नो मानकलिः सहासरभसं व्यावृत्तकण्ठग्रहः ॥

(३) प्रस्थानं वलयैः कृतं प्रियसखैरस्रैरजस्रं गतं
धृत्या न क्षण मासितं व्यवसितं चित्तेन गन्तुं पुरः ।
यातुं निश्चितचेतसि प्रियतमे सर्वे समं प्रस्थिता
गन्तव्ये सति जीवित ! प्रियसुहृदत्सार्थः किमु त्यज्यते ॥

(४) मुग्धे मुग्धतयैव नेतुमखिलः कालः किमारभ्यते

मानं धत्स्व धृतिं बधान ऋजुतां दूरे कुरु प्रेयसि ।

सश्व्यैयं प्रतिबोधिता प्रतिवचस्ताह भीतानना

नीचैः शंस हृदि स्थितो हि ननु मे प्राणेश्वरः श्रोष्यति ॥

(५) यास्यामीति समुद्यतस्य गदितं विस्रब्धमाकर्णितं

गच्छन्दूरमुपेक्षितो मुहुरसौ व्यावृत्य तिष्ठन्नपि ।

तच्छूये पुनरास्थितास्मि भवने प्राणास्त एते दृढाः

सख्यस्तिष्ठत जीवितव्यसनिनी दम्भादहं रोदिभिः ॥

(६) दृष्टः कातरनेत्रया चिरतरं बद्धाञ्जलिं याचितः

पश्चादशुकपल्लवेन विधृतो निर्व्याजमालिङ्गितः ।

इत्याक्षिप्य यदा समस्तमधृणो गन्तुं प्रवृत्तः शढः

पूर्वं प्राणपरिग्रहो दयितया मुक्तस्ततो वल्लभः ॥

(७) इदं कृष्ण कृष्णं प्रियतम ! तनु श्वेतमथ किं

गमिष्यामो यामो भवतु गमनेनाथ भवतु ।

पुरा येनैव मे चिरमनुसृता चित्तपदवी

स एवान्यो जातः सखि ! परिचिताः कस्य पुरुषाः ॥

(८) प्रासादे सा दिशि दिशि च सा पृष्ठतः सा पुरः सा

पर्यङ्के सा पथि पथि च सा तद्वियोगातुरस्य ।

हंहो चेतः प्रकृतिरपरा नास्ति मे कापि सा सा

सा सा सा सा जगति सकले कोऽयंमद्वैतवादः ॥

२ भुक्तक कवि तरीके अभरुनुं भूल्यांकन करो. १४

अथवा

२ अभरुशतकने आधारे नायिकानुं निरूपण करो. १४

३ (अ) गमे ते भे सूत्रो समजावो. ७

(१) स्थानेऽन्तरतमः । १-१-५०॥

(२) झलां जश् झशि । ८-४-५३॥

(३) तपरस्तकालस्य । १-१-७०॥

(४) पूर्वत्रासिद्धम् । ८-२-११॥

(ब) गमे ते भे संधि सूत्र प्रभाषो समजावो. ७

(१) सुध्युपास्य ।

(२) नायकः

(३) हरये

(४) उपेन्द्रः ।

- (૧) અમરુની કાવ્યશૈલી
- (૨) અમરુશતકમાં નાયકના પ્રકારોનું નિરૂપણ
- (૩) અમરુનું જીવન
- (૪) મુક્તક કાવ્યનાં લક્ષણો.

૫ નીચેનામાંથી ગમે તે સાત પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યમાં જવાબ લખો. ૧૪

- (૧) અમરુશતકમાં કેટલા શ્લોકો છે ?
- (૨) એક જ બેઠક પર બેઠેલી બંને પ્રિયતમાઓને નાયક કેવી રીતે ખુશ કરે છે ?
- (૩) પ્રિયતમા પોતાના પતિ ઉપર કેવી રીતે ગુસ્સો કરે છે ?
- (૪) જેનો પતિ પરદેશ જવાનો છે તેવી (પ્રોષિત ભર્તૃકા) પોતાના પ્રાણને શી ઉપાલંભ આપે છે ?
- (૫) નાયિકા નાયિકા દુષ્ટા શા માટે કહે છે ?
- (૬) અમરુશતકનો સાહિત્ય પ્રકાર કયો છે ? ગમે તે બે લક્ષણો જણાવો.

(૭) સંધિના પ્રકારો કેટલા છે ? કયા કયા ?

(૮) ઉપસર્ગ એટલે શું ? કોઈ પણ ચાર ઉપસર્ગો જણાવો.

(૯) અચ્ પ્રત્યાહારના વર્ણો લખો.

(૧૦) ગુણ એટલે શું ?

(૧૧) ધાતુ કોને કહેવાય ?

(૧૨) એકાદેશ એટલે શું ?